

TÜRKİYE'DEKİ ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Prof. Dr. Gülsün ATANUR BASKAN

Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve
Ekonomisi
gbaskan@yok.gov.tr

Prof. Dr. Ayhan AYDIN

Osman Gazi Üniversitesi
Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitimde Psikolojik Hizmetler ABD

Öğrt. Tuğba MADDEN

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
tmadden@anadolu.edu.tr

ÖZET

Bu bildiri, Türkiye'de uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme modelinin, farklı ülkelerdeki uygulamalar bağlamında karşılaştırılarak irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Türkiye'de halen uygulanmakta olan model, ABD, Almanya ve Japonya gibi ülkelerin öğretmen yetiştirme politikaları yanında, öğrenci seçme ve yetiştirme süreci ile öğretmenlerin mesleğe atanma koşulları kapsamında değerlendirilmiştir. Yapılan karşılaştırmalara dayanarak, Türkiye'de, eğitim fakültelerine öğrenci seçme sürecinin, öğretmen yetiştirme sisteminin teknik ve akademik boyutlarının yeniden irdelenerek gözden geçirilmesi; öğretmenlik programları derslerinin, genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi ve okul uygulamaları boyutlarına daha fazla ağırlık verilmesi ve süreç sonunda canlı olarak performans sergileyebilecekleri uygulama sınavlarından geçirilmeleri gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Mesleğe atanmadan önceki süreçte ise, öğretmen adaylarının, her branş için alan bilgilerini de ölçmeye yönelik mesleki sınavların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, ABD, Almanya ve Japonya'da öğretmen yetiştirme.

ABSTRACT

In this paper it is aimed to examine the teacher-training model in Turkey by comparing the model with the other models in different countries. For this purpose the model used in Turkey was compared with the models used in the USA, Germany and Japan in terms of their policies on teacher-training, student selection and placement process and the assignment requirements for the profession of teaching. Based on the comparison made on this subject it is considered that following should be carried out: In Turkey, the process of student selection and placement to the faculties of education should be reviewed. The technical and the academic dimensions of the teaching training system should be improved. The points concerning general knowledge, teaching profession knowledge and school trainings of the teaching programs courses should be emphasized. An applied examination in which the teacher applicants can show a live performance should be given at the end of the process. Moreover, it is considered that a professional examination should be given to the teacher applicants before the assignment to the profession, in each of the field, in order to measure their knowledge in their field of study.

Key Words: Teacher training, teacher training in USA, Germany and Japan

Giriş

Bir ülkenin eğitim sisteminin niteliğinin temel belirleyicisi, sistemin uygulayıcıları olan öğretmenlerdir. Hiçbir eğitim modelinin, o modeli işletecek insan kaynağının niteliğinin üzerinde hizmet üretemeyeceği gerçeği, öğretmenlerin yetiştirilme sürecini, okullardaki eğitim etkinliklerinin kalitesi için kilit bir süreç haline getirmektedir (Ataç, 2003, 1). Bu nedenle, öğretmen yetiştirme sisteminin tüm bileşenlerinin, sürekli bir değerlendirme süreci içinde sorgulanması ve bugünün ve geleceğin gerektirdiği nicelik ve nitelikte öğretmen yetiştirmek için sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, gelişmiş ülkelerdeki uygulamaların izlenmesi de, sözü edilen geliştirme çabalarına ışık tutacaktır.

Bu bildirinin amacı, Türkiye’de halen uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme modelini, farklı ülkelerdeki uygulamalar bağlamında irdelemektir. Bu amaçla, öncelikle Türkiye’de öğretmen yetiştirme sürecinin tarihsel gelişimi incelenecek, mevcut duruma nasıl geldiği irdelenmeye çalışılacaktır. Bu çalışmaya ek olarak, ABD, Almanya ve Japonya gibi ülkelerin öğretmen yetiştirme politikaları yanında, öğrenci seçme, yetiştirme süreci ile öğretmenlerin mesleğe atanma koşullarına değinilecektir. Sınıf öğretmenliği programı, diğer öğretmenlik programlarını karakterize eden bir alan olarak algılandığı için, karşılaştırma ve değerlendirme sürecinde esas alınacaktır.

Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları

Türkiye’de, öğretmen yetiştirme sisteminin tarihçesi incelendiğinde göze çarpan ilk gelişme, 1848 yılında rüştiyelere öğretmen yetiştirmek üzere Darülmualimin adıyla ilk öğretmen okulunun açılmasıdır. Bu tarih esas alındığında öğretmen yetiştirme sistemimiz 150 yıllık bir geçmişe sahiptir (Aydın, 1998, s.275). 1850 yılında, bu kurumun müdürlüğüne atanan Ahmet Cevdet Efendi’nin önderliğinde 1851 yılında uygulamaya konan yasal ve eğitimsel düzenlemelere göre, Darülmualimin’e öğrenciler sınavla alınmaya başlanmıştır. Öğrenim süresi üç yıl olan bu kuruma girebilmek için, adayların, Arapçayı anlayıp Türkçeye çevirebilecek bilgiye sahip olmaları ve bunun yanında kötü hal ve davranışlarının bulunmaması koşullarını karşılamaları gerekmiştir. Öğretim programında ise, “ders verme ve öğretim yöntemi” başlıklı dersin ilk ders olarak yer alması dikkat çekicidir. Mezunların göreve atanmalarında ise, mezuniyet başarı dereceleri göz önünde bulundurulmaktadır (Akyüz, 2001, 162-165). Bu dönem uygulamalarının, özellikle öğrencilerin seçilme sürecinde, kişilik özelliklerinin mesleğe uygunluğunun değerlendirilmeye çalışılması çabaları göz önünde bulundurulduğunda, bugün örnek alınabilecek öğeleri barındırdığı söylenebilir. Darülmualiminler, 1924 yılında Muallim Mektebi, 1935’te de, öğretmen okulu adını almıştır.

Cumhuriyet döneminin öğretmen yetiştiren kurumları incelendiğinde ise, kuruluşundan bugüne kadar, örgün öğretimin değişik kademelerine öğretmen yetiştirme görevinin, değişik tip ve düzeydeki öğretim kurumları tarafından yürütülegeldiği görülmektedir. Her düzeyde öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmesini öngören, 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na kadar Türkiye’de ilkokullara öğretmen yetiştirmenin temel kaynağı ilköğretmen okulları ve köy enstitüleri olmuştur (Baskan, 2001, 21).

4-5 Mayıs 2006 tarihinde Çanakkale 18 Mart Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen III. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuştur.

1974 yılında, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, her düzeyde öğretmenlerin yüksek öğrenim yoluyla yetiştirilmesi kararıyla birlikte, ilköğretim öğretmenleri yetiştirmek üzere iki yıllık eğitim enstitüleri açılmıştır. 1982 yılında bu kurumlar, eğitim yüksek okulları adı altında üniversitelere bağlanmıştır. Bu okulların öğrenim süreleri, 1989 yılı itibarıyla 4 yıla çıkarılmıştır. 1992–1993 öğretim yılında ise, ilköğretim öğretmeni yetiştirme görevi, eğitim fakülteleri sınıf öğretmenliği bünyesinde sürdürülmeye başlanmıştır (Baskan, 2001, 24–25).

Cumhuriyet döneminde ortaöğretim kurumlarına (ortaokul ve liseler) öğretmen yetiştirilmesi ise eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulları yoluyla gerçekleştirilmiştir. Her iki kurum da, 1982 yılında üniversiteler bünyesine alınmış, bu tarihten itibaren öğrenim süreleri 4 yıl olarak eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür (Üstüner, 2004).

Cumhuriyet sonrası dönemde, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan tüm bu kurumlar ve yapılan tüm düzenlemeler, tek başlarına öğretmen gereksinimini karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu açığın kapatılması için, dönem dönem, farklı kaynaklardan öğretmen sağlama girişimlerinde bulunulmuştur. Bu girişimlerden bazıları: yedek subay öğretmenlik, vekil öğretmenlik, öğretmenlik formasyonu kursları, mektupla öğretmen yetiştirme, hızlandırılmış programla öğretmen yetiştirme ve eğitim fakültesi dışındaki fakülte mezunlarından öğretmen atanması şeklinde gerçekleşmiştir (Akyüz, 2001, 352).

1982 yılında yapılan yasal düzenlemelerle, öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere verildikten sonra, ilköğretim öğretmenleri eğitim yüksek okulları tarafından, ortaöğretim kurumları öğretmenleri de, eğitim fakülteleri tarafından yetiştirilmeye başlanmıştır. 1989–1990 öğretim yılında, iki yıllık eğitim yüksek okullarının süresi önce dört yıla çıkarılmış, 1992–1993 öğretim yılından itibaren de, ilköğretim öğretmeni yetiştirmeye, eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bünyesinde devam edilmiştir. 1989 yılında eğitim yüksek okullarının süresinin dört yıla çıkarılması, bu okulların iki yıl mezun vermemesi nedeniyle, mevcut öğretmen açığını ciddi bir oranda artırmıştır. Bu durum, yapılan değişikliklerin, MEB. ve üniversiteler arasında etkili bir eşgüdüm ve uygun planlama etkinlikleri yapılmadan gerçekleştirildiği, bu anlamda rasgele değişimler olarak kaldığının çarpıcı bir örneğidir (Aydın ve Baskan, 2005, s.192).

Başlangıcından 1997'ye kadar geçen süreç içerisinde hem nitelikli öğretmen yetiştirme, hem de nicelik olarak yeterli öğretmen sağlama sorunu çözülememiştir. Bu nedenle, 1982 yılından itibaren bu görevi üstlenen üniversitelerin yeniden yapılandırılması konusu gündeme gelmiştir. Buradan hareketle, Yükseköğretim Kurulu, öğretmen yetiştirme sisteminde bazı yenilik ve değişikliklerin gerekli olduğuna karar vermiş ve 1996 yılında bu konuda bir çalışma başlatmıştır. 1994 yılında başlatılan ve YÖK-Dünya Bankası tarafından yürütülen hizmet öncesi Öğretmen Yetiştirme Projesi'nin amaçları 1996 yılında gözden geçirilerek, öğretmen yetiştirme sisteminde bir yenileşmeyi kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 1997 yılında 8 yıllık zorunlu eğitime geçilerek, okulların yapısının ilköğretim ve lise olarak düzenlenmesinin ardından, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve eğitim fakültelerinden temsilcilerin işbirliği ile yapılan çalışmalar sonucunda, 1998–1999 öğretim yılından itibaren eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılmıştır (YÖK, 1998).

Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme işlevini, 8 yıllık ilköğretime geçiş ve çeşitli düzey ve alanlardaki mevcut öğretmen gereksinimi çerçevesinde yeniden

düzenleyen yapılanma, YÖK - Dünya Bankası - MEB işbirliğiyle, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP) kapsamında yürütülen üç yıllık hazırlıktan sonra, 1998–1999 öğretim yılı başından itibaren eğitim fakültelerinde uygulamaya konulmuştur. Sınıf öğretmenliği daha önce eğitim fakültelerinin bir bölümü iken, yeni model içerisinde, ilköğretim bölümünün bir programı (Ana bilim Dalı -ABD) haline dönüşmüştür. Öğretim elemanı, fiziki mekan, öğrenci kaynağı açısından eski biçimiyle aynı olan yapılanma yönetim, akademik birleşme, öğretim programları değişikliklerini beraberinde getirmiştir. Ayrıca bazı alanlarda öğretim materyalleri katkısı da sağlanmıştır(Uysal, 2003, 123).

1998 yılından itibaren uygulamaya koyulan bu düzenleme halen yürürlüktedir. Mevcut sistemin, öğrenci seçme, akademik programların içerikleri, öğrenme-öğretme süreçleri ve öğretmenlik mesleğine kabul edilme koşulları ile ilgili boyutları, bazı gelişmiş ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırmalı olarak izleyen bölümlerde, sunulmuştur.

Öğrenci Seçme Süreci

Türkiye’de, öğretmen yetiştiren programlara öğrenci seçimi, öğrenci seçme sınavı (ÖSS) yoluyla gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler, fen bilimleri, sosyal bilimler, matematik, Türkçe ve yabancı dil alanlarında sorular içeren bu testten aldıkları puanlar esas alınarak, yaptıkları tercihler için istenen puanı karşılama durumlarına göre programlara yerleştirilirler. Puanlarının hesaplanmasında, mezun oldukları ortaöğretim kurumundaki mezuniyet not ortalamaları da belirli bir katsayı ile çarpılarak puanlarına eklenir.

Almanya’da öğretmen olmayı seçen öğrenciler, ortaöğretimin 12. veya 13. sınıfları sonunda yapılan bitirme sınavına girmek zorundadır. Bu sınav dışında, üniversitelere başvurmak için herhangi başka bir sınava girmek zorunda değildirler. Öğrenciler, istedikleri üniversitelere başvurabilirler. Bununla birlikte bazı eyaletler, yüksek sayıda başvuru nedeniyle, üniversitelere alınacak öğrenci sayılarına çeşitli yollarla sınırlama koyma girişiminde bulunmuşlardır. Örneğin; Baden-Württemberg eyaletinde, yalnızca genel ortalamanın üzerinde puana sahip öğrenciler programlara başvuruda bulunabilirler(Milotich, 1999).

ABD’de de öğrenciler istedikleri üniversitelere başvurma hakkına sahiptirler. Ancak, eyalet ve üniversiteler bazında farklı uygulamalar olmasına karşın, başvuruda bulunmak isteyen adayların sağlamaları gereken koşullar birbirine benzerlik gösterir. Adaylar üniversiteler tarafından, bu koşullar değerlendirilmeye alınarak kabul edilir ya da başvuruları geri çevrilir. Örneğin, Michigan Üniversitesi’nde öğretmen yetiştirme sertifika programına başvuran bir adayın sağlaması gerekli koşullar ve belgelerden bazıları şunlardır(UMICH, 2006):

- Halen devam ettikleri ya da mezun oldukları programda en az 2.50 genel not ortalamasına sahip olmak
- Biri, alanı öğretmen eğitimi ile ilgili ana dallardan birinden olan ve adayın entelektüel ve akademik yeterliklerinden bahsedebilecek bir profesörden ve diğer ikisi de, adayın iş yapma becerileri, çocuklarla/gençlerle birlikte çalışabilme kapasitesi ya da kişilik özellikleri hakkında bilgi verebilecek kişilerden olmak üzere toplam üç referans mektubu.

- Adayların kendilerini tanıtan ve bireysel hedeflerini belirten bir yazı (Bu yazıda adaydan, öğretmenlik mesleğini seçme nedeni ve meslek hakkında düşünceleri ile, öğrenci olarak geçmiş yaşantısında kendisinde iz bırakan deneyimlerinden söz etmesi beklenir).

Japonya’da ise ilköğretim öğretmeni olmak isteyenler, 4 yıllık ilköğretim öğretmeni yetiştirme eğitiminden geçmek durumundadırlar. Üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarına girebilmek için öğrenciler, bir akademik yetenek testi, bir özel alanlarda başarıyı ölçme testi ve okul dosyalarının incelenmesinden oluşan giriş sınavından geçerler(Demirel, 2000, 129).

Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Türkiye’de, eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği programları dört yıllık lisans programlarıdır. Bu program çerçevesinde bir öğrenci, alan dersleri, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ve seçmeli dersleri içeren en az 152 kredilik dersi tamamlamak durumundadır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri, bu 152 kredinin 21 kredisini oluşturmaktadır. Öğrencilerin mezun olabilmeleri için ayrı bir sınav uygulaması bulunmamaktadır.

Almanya’da ise, tüm eyaletlerde öğrenciler, üniversitede geçirdikleri süre boyunca, seçtikleri ana dallar ve eğitim bilimleri ve sosyal bilimler ile ilgili konularda eğitim alırlar. Eğitimin süresi, öğrencinin öğretmenlik yapmak istediği okulun seviyesine göre değişiklik gösterir. İlk ve orta kademedeki öğretmenlik yapmak isteyen bir öğrenci, en az 3.5 yıl eğitim alır. Öğrencilerin, lisans programları süresince, aldıkları derslerin ¼’ü öğretmenlik meslek bilgisi derslerini kapsamaktadır(Sağlam, 1989, 30). Öğrenciler, süreç sonunda bir sınava tabi tutulur. Bu sınavı geçen öğrenciler, lisans derecesi almaya hak kazanır. Bu sınavın içeriği şu öğelerden oluşur(Milotich, 1999):

- Genel olarak eğitimle ya da öğrencinin iki ana alandan biriyle ilgili, 4-6 aylık sürede tamamladığı tez çalışması,
- Öğrencinin seçtiği ana dalların tümünü ve bunun yanında, pedagoji ve genel eğitim konularını kapsayan yazılı ve sözlü sınav,
- Genel yetenek konuları ile ilgili sözlü sınav,
- Öğrencinin resim, müzik, beden eğitimi ve diğer teknik alanlarda performans sergileyebileceği bir uygulamalı sınav.

ABD’de ilköğretim öğretmenliği yetiştirme programı yaklaşık 2,5 yıl kadar sürmektedir. Örneğin, Michigan Üniversitesi öğretmen yetiştirme programı en az dört dönem sürmektedir. Her bir dönemde, bir yandan akademik ve mesleki dersler alınırken, bir yandan da ilköğretim okulu sınıflarında çalışılır. Her bir dönemdeki deneyimler birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Öğrenciler süreç boyunca en az 147 kredilik ders alırlar. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin kredi toplamı en az 46’dır. Bu program;

- İlköğretim sınıflarında öğretmenlik
- 6-8. sınıflarda ana dal ya da yan dalı karşılayan alan öğretmenliği

yapmaları için öğretmen adaylarını hazırlar. Programı başarıyla tamamlayanlar, lisans derecesi kazanarak, Michigan Eyaleti Eğitim Konseyi’ne İlköğretim öğretmenliği

Sertifikası için önerilir.

Michigan Üniversitesi'nde ilköğretim öğretmeni lisans eğitim programı üç dönem uygulamayı (practicum) ve bir dönem de stajyer öğrencilik (student teaching) içerir. Öğretmen adayları, ilk üç dönemin her birinde, her hafta yaklaşık altı saati sınıflarda geçirirler. Sınıf ortamını gözlemleyerek, alanlarıyla ilgili olarak öğrenme-öğretme sürecine ilişkin veriler toplayarak, gözlem yaparak, yardımcı öğretmenlik hizmeti sunarak, öğretmenlerle ve diğer öğretmen adayları ile birlikte planlar yaparak öğretime katılırlar. En önemli alan deneyimi, stajyer öğretmen olarak geçirilen dönem olarak görülür. Bu dönemde, yerleştirilen sınıfın takvim ve programı izlenerek, 14-15 hafta boyunca haftanın her günü tam gün sınıfta bulunulur. Bu sürecin ardından öğretmen adayları, aşamalı olarak öğretimsel sorumluluğu her yönüyle üzerlerine almaya başlayarak, ilköğretim öğrencileri için öğretime liderlik etme konusunda kendilerini geliştirirler. Öğretimi yönlendirme genellikle stajyer öğrencilik deneyiminin 8-10. haftasında yapılır ve 2-3 hafta içinde sona erer. Süreç sonunda tüm öğretmen sertifikası adayları, Öğretmen Sertifikası İçin Michigan Testleri(Michigan Tests for Teacher Certification-MTTC)'nden geçmek durumundadırlar. Adaylar öğretim yapabilme hakkını kazanmak için, öncelikli olarak, Temel Beceri testinin üç bölümünü de (okuma, matematik, yazma) geçmek zorundadırlar. Eyalete öğretmen sertifikası için önerilmeden önce, tüm ilköğretim sertifikası adayları İlkokul Eğitimi MTTC testini geçmek zorundadırlar. Buna ek olarak, eğer bir aday 6-8. sınıflarda alan öğretmeni yapmak istiyorsa, akademik ana dalı ya da yan dalı ile ilgili MTTC testini geçmek zorundadır. Bu nedenle, ilköğretim öğretmeni sertifikası adaylarının, program sırasında en az 2, en fazla 4 MTTC testine girmeleri beklenir(UMICH, 2006).

Öğretmen Seçimi Süreci

Türkiye'de öğretmen adayları, mezun olduktan sonra bir devlet okulunda göreve başlayabilmek için, Kamu Personeli Seçme Sınavı(KPSS)'na girerler. Genel kültür, genel yetenek ve eğitim bilimleri alanlarında çoktan seçmeli bir sınav olan KPSS'de, öğretmen adaylarının alan bilgilerine yönelik sorular bulunmamaktadır. Adaylar, bu sınavdan aldıkları puan esas alınarak, kontenjanlar ölçüsünde atanırlar.

Almanya'da ise öğrenciler, lisans derecelerini tamamladıktan sonra öğretmen olarak çalışmaya başlayabilmek için, önce stajyer öğretmenlik (student teaching) aşamasına geçerler. Bu aşama iki yıl sürer. Öğretmen adayı bu süreyi, bir rehber öğretmen gözetiminde öğretimi gözlemleyerek ve bizzat öğretimi gerçekleştirerek geçirir. Aynı zamanda bu süreç boyunca, alan uzmanlarının eğitim ile ilgili verdikleri seminerlere katılırlar. Adaylar, bu iki yıllık sürenin sonunda, ikinci bir sınava tabi tutulurlar. İkinci sınavın değerlendirmesi ise, şu dört öğeyi temel alır(Milotich, 1999):

- Adayın katıldığı seminerlerin sorumlusunun, seminerleri veren uzmanların, başöğretmenin ve rehber öğretmenin, stajyer öğretmenin genel performansı ile ilgili yazdığı raporlardan aldığı notların ortalaması,
- Adayın, öğrettiği konular ve ünitelerle ilgili konuları kapsayan tezden aldığı not,
- Adayın, okulların örgüt yapısı ve okullarla ilgili yasal düzenlemeler, pedagoji, yöntembilim ve alanı ile ilgili soruları içeren sözlü sınavdan aldığı

not,

- Adayın, değerlendirme kurulunun gözlediği iki konu anlatımı ve hazırladığı ders planlarından aldığı not.

Genel olarak bakıldığında, eyaletlerin, öğretmen adaylarının sayısının hedeflenen miktarda tutulması için getirdiği çeşitli kısıtlamalar ve üniversite eğitiminin ardından yapılan iki sınav sonrası başarılı olanların öğretmen olmaya hak kazanması gibi uygulamalarla, eğitimde kalitenin ön planda tutulması, Alman eğitim sistemini olumlu yönde etkilemektedir(Turan, 2005).

Almanya'da olduğu gibi, Japonya'da da, öğretmen adaylarının mesleğe başlayabilmeleri için üniversiteden aldıkları lisans derecesi yeterli değildir. Adaylar, mezun olduktan sonra bölge eğitim kurullarına başvururlar. Eğitim kurulları, adayları, eğitim müdürlükleri tarafından düzenlenen yazılı sınava alır(Erdoğan, 2003, s.128). Bu yazılı sınavda, belirli bir seviyenin üstünde performans sergileyenler, görüşmeye çağrılır. Bu görüşmede, adayların karakter özellikleri, genel olarak eğitime ve öğrencilere bakış açıları, nazik ve düşünceli olma (yasashisa ve omoiari) durumları (öğretmen olabilmek için iki önemli özellik) değerlendirilir(Kinney, 1998).

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'deki öğretmen yetiştirme sisteminin çeşitli boyutlarının, ABD, Almanya ve Japonya gibi ülkelerin öğretmen yetiştirme sistemleriyle yapılan karşılaştırmalarına dayalı olarak, Türkiye'de izlenmekte olan öğrenci seçme sürecinin, öğretmen yetiştirme sisteminin teknik ve akademik boyutlarının gözden geçirilerek ve gelişmiş ülkelerdeki sistemler irdelenerek yeniden tasarlanması gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye'de uygulanmakta olan öğretmenlik programları dersleri, genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi kategorilerine göre yeniden gözden geçirilmeli ve bu bağlamda söz konusu ders kategorilerinin birbirlerine ilişkin oranları ve ağırlıkları genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi dersleri lehine değiştirilmelidir. Bunlara ek olarak, öğretmen eğitiminde uygulamaya da özel bir önem ve ağırlık verilmelidir.

Öğretmen eğitiminde kalite sorunları ve istihdamda yaşanan güçlükler de göz önünde bulundurularak, başta sınıf öğretmenliği programı olmak üzere, her branş için alan bilgilerini de ölçmeye yönelik daha kapsamlı mesleki sınavların yapılması gerekli görülmektedir. Bu sınavları tamamlayıcı bir unsur olarak, öğretmen adaylarının canlı mesleki performanslarını sergiledikleri (örnek ders sunuları) uygulama sınavları yapılarak, söz konusu sınavlarda, üniversitelerden seçilen alan uzmanları jüri üyesi olarak görevlendirilebilir. Bu tür sınavlar yoluyla, adayların kişisel özellik ve becerilerinin (Türkçeyi doğru kullanma, alan diline sahip olma, iletişim becerileri vb.) öğretmenlik mesleğinin niteliğine uygun olup olmadığının da test edilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ataç, Engin. “21. Yüzyılda Öğretmen Eğitimi: Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Değerlendirilmesi” konulu panelde yaptığı açılış konuşması.18 Nisan 2003/Anadolu Üniversitesi-Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 13, Sayı 2, 2003, ss. 1-31.
- Akyüz, Yahya. Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi. Genişletilmiş sekizinci basım. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., 2001.
- Aydın, Ayhan. “Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması ve Öğretmen Yetiştirme Sorunu”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Sayı:15, yaz 1998, ss.275-286.
- _____ ve Gülsün Atanur Başkan. “The Problem of Teacher Training in Turkey”, Biotechnology and Biotechnological Equipment. 2/2005/19 Supplement, ss.191-197.
- Başkan, Atanur Gülsün. Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma. Ankara: Ritm İletişim Hizmetleri Ltd. Şti., 2001.
- Demirel, Özcan. Karşılaştırmalı Eğitim. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2000.
- Erdoğan, İrfan. Çağdaş Eğitim Sistemleri. Beşinci basım. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2003.
- Kinney, Carol. “Teachers and Teaching Profession in Japan”, The Educational System in Japan: Case Study Findings, June 1998. İnternet Adresi:<http://www.ed.gov/pubs/JapanCaseStudy/chapter5b.html>.
- Milotic, E. Ute. “Teachers and the Teaching Profession in Germany” The Educational System in Germany: Case Study Findings, June 1999. İnternet Adresi:<http://www.ed.gov/pubs/GermanCaseStudy/chapter5.html>.
- Sağlam, Mustafa. “Federal Almanya’da Öğretmen Yetiştirme Sistemi”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:2 Sayı:2, Ekim 1989, ss.25-43.
- Turan, Kemal. “Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim Dergisi. Sayı:167, Yaz 2005. İnternet Adresi: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/orta3-icindekiler.htm>.
- UMICH. University of Michigan, School of Education-Elementary Certification. İnternet Adresi: <http://www.soe.umich.edu/elementary/index.html>.
- Uysal, Sayit. “Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları ve Bu Kurumlarda Uygulamaya Konulan Sanat Eğitimi Ders Programları”, Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt: 11, No:1, Mart 2003, ss.121-130.
- Üstüner, Mehmet. “Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:5, Sayı:7, Bahar 2004. İnternet Adresi: <http://web.inonu.edu.tr/~efdergi/Ustuner.htm>.
- YÖK. Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi. Ankara:1998. İnternet Adresi: http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans/rapor.doc.